

GLASILO
SLOVEN-
SKEGA
PLANIN-
SKEGA
DRUŠTVA

PLANINSKI VESTNIK

XV.
LETNIK
□
1909
□
ŠTEV. 3

Po visokih Alpah in nizki Lombardiji.

Janko Mlakar.

(Dalje.)

Dolgo, dolgo sem že tolkel po dolini navzdol, a Ponte di Legno se mi še vedno ni hotel pokazati. Gladka, a trda cestna tla so mi po enajsturni hoji iz Pinzola že začela presedati in postalo mi je pri duši dolg čas. Zato se začnem malo ogledovati okrog, bi li zagledal kje kakega človeka, kateremu bi ponudil družčino ter se malo uril v laščini. In res, sreča mi je bila mila.

Kmalu zagledam pred seboj drobiti po cesti dvoje dekletec v še napol otročjih krilih. Ko ju doidem, ju prijazno pozdravim »buona sera«, nakar dobim iz ust obeh popolnoma nepričakovan odzdrav »guten Abend.« Ker sem po svoji službi navajen z nado nežnega spola v cerkev hoditi, sem se kmalu seznanil z ljubkima laškima stvarcama, ki dajeta tujcu na laški pozdrav nemški odzdrav.

Starejša, Marietta po imenu, je bila pravkar prišla domov iz Bolcana, kjer se je v samostanu dve leti učila nemški. Mlajša, njena sestra Maddalena, je pa dokončala domačo šolo in je željno zajemala iz bogatega Mariettinega nemškega znanja. Njunemu očetu, gostilničarju Baratieriju iz Ponta di Legno, se je namreč zdelo potrebno dati dekleta izuriti v nemščini, ker prihajajo v njegovo gostilno nemški turisti.

Maddalena mi je tudi s ponosom povedala, da je bil tisti general Baratieri, ki je zmagal Abesince pri Adui, njen stari stric. Tu sem se spomnil tudi jaz one vojske med Lahi in Abesinci, ki je v njej leta 1896. general Baratieri s svojimi polki predirjal v eni sapi šestdeset kilometrov. Naši zgodovinarji trde, da so bili takrat Lahi poraženi, toda mala učenjakinja in vrla domorodkinja s Tonalske ceste je v enomer zatrjevala, da je zmagal njen stric.

Ker upam, da ne postane Plan. Vestnik vir samo za zemljepisce, marveč tudi za zgodovinarje, hočem v kratkem dotično vojsko opisati in sicer na podlagi lastnih poizvedovanj posredno na licu mesta. — Koncem prejšnjega stoletja so Lahi naenkrat začutili hrepenenje po Abesiniji. Najlažje so upali doseči svoj cilj s pomočjo laške omike. Zahtevali so torej od Abesincev, da naj sezidajo v Adui laško vseučilišče za tamošnje Lahe, katerih je bilo okrog devetindevetdeset. Lahom sicer ni bilo veliko za vseučilišče, šlo se jim je marveč le za to, da bi pri zidanju kaj zaslužili. Abesinci so pa odgovorili, da je v Abesiniji itak že preveč vseučilišč. Nato so dali Lahi Abesincem ultimatum: laško vseučilišče ali pa vojsko. In Abesinci so si izbrali vojsko.

Lahi so pa dobro vedeli, da so njihovi sovražniki izvrstni turisti. Zato so izbrali za vojsko tiste vojake, ki so znali najhitreje teči. Tem »letečim« polkom so pa dali za poveljnika Baratierija. Ta general je bil namreč znan, da goji v svojih polkih posebno oni način bojevanja, ki se imenuje v avstrijskem vojaškem narečju Laufschrift.

Izprva je imel mož srečo. Kajti prišel je v par dneh do Adu. Abesincev sicer ni mogel popolnoma ugonobiti, ker so mu ušli na desno in levo v gore; a dosegel je vsaj toliko, da je prišel do mesta, ki so v njem hoteli imeti Lahi vseučilišče. Baratieri je najprej telefoniral v Rim po zidarje, opeko in cement, potem se je pa utaboril pred mestom ter čakal prve pošiljatve. Toda mož je obračal, Abesinci so ga pa obrnili.

Neko noč se je namreč Baratieri zakasnil pri mori¹⁾, ki jo je igral s svojimi štabnimi častniki. Naenkrat nastane v taboru velikanski šum.

»Aha, zidarji so došli«, pravi general, »toda z malo manjšim hrupom bi vendar lahko prišli.«

Kar plane v šator stražni častnik ves zasopljen in zakliče: »Od zahoda se bliža sovražnik.«

Nato začno po vsem taboru klicati bobni in trombe k orožju in kmalu je stala vsa vojska v bojni vrsti. Tu se že prikaže tudi Baratieri na iskrem arabcu pred četami in jim zakliče:

»Fantje, nobenega strela! Z bodali naskočite sovražnika in ga po svoji stari navadi razpršite na vse štiri vetrove! Za menoj otroci! Hura!«

In »hura« so zakričali vojaki in jo vdrli za svojim poveljnikom, ki je dirjal daleč pred njimi v črno noč. Vso noč so leteli, toda sovražnika, ki se je bil — kakor so mislili — spustil takoj v beg,

¹⁾ Laška narodna igra.

kakor hitro so se zabliskala laška bodala, niso mogli dohiteti. Zagnali so se v tak dir, da jih je vstavilo šele — Rdeče morje. Abesincev sicer še vedno nikjer niso videli; najti pa tudi ni bilo polovice laških bataljonov in topničarja niti enega. Kako je to prišlo? —

Takole: Baratierija je namreč trgalo po zobeh. Zato je zamenjal vzhod z zahodom. Obrnil je torej po pomoti vso vojsko proti tisti strani, kjer sovražnika ni bilo, in je podil vojake naprej v trdnem mnenju, da zasleduje Abesince. Ti pa so drli za njim in pobili ter polovili njegove zadnje čete. Rešili so se le tisti, ki so znali najbolje teči. Ker abesinski generali niso v svoji armadi zadosti skrbno gojili »Laufschritta«, ostali so daleč za Lahi in na ta način jih je — v Laufschrittu — premagala dobra polovica laških čet.

Ta poraz je pa pomagal toliko, da Lahi ne nadlegujejo več Abesincev za laško vseučilišče v Adui.

Prav je imela kratkokrila zgodovinarica s Tonalske ceste, trdeč, da je spravil Baratieri sovražnike v tek; kajti tekli so res Abesinci, tekli, in sicer za Lahi. (Dalje prihodnjič.)

Špik nad Policami. (Bojec, Montaž 2752 m.)

Dr. H. Tuma.

2. Pot iz Dunje.¹⁾

Impozantnejši nego iz Zajzere je glavni Poliški Špik iz Dunjske doline ali pravzaprav iz Dunj (Dunje, plur. tant., znači globoko, ozko dolino; temu odgovarja tudi ruski izraz: dunja). Po turističnem svetu je poznan krasen pogled na Poliški Špik (Montaž) skozi viadukt tabeljske (Pontafel) železnice izpod vasi Dunje (Dogna).

Tudi tura na Špik je morda najlepša iz Dunjske doline, dasi je najdaljša in spada med težavne visoke ture. Montaž je z italijanske strani najlažje pristopen iz Neveje po poti, imenovani Conte di Brazza. Čez severno steno vodijo tri pota, to je: od Zaoltarja čez Brda, po srednji dr. Kugyjevi poti ali od Polic in po »Lovski stezi« ali iz Krnice. Iz zahoda, t. j. iz Dunjske doline, pa je edina mogoča pot tista, ki jo je otvoril leta 1882 imenovani Conte Brazza z rezijanskima vodnikoma Zega in Markon.

¹⁾ Prim. »Plan. Vestnik« 1908, str. 1, 17.

Vročega, čistega dne 25. julija 1908 ob dveh popoldne sva se odpravila z vodnikom Antonom Ojcingerjem iz Ovčje vesi skozi zeleno, hladno Zajzero po zaznamovani poti Nemškega in Avstrijskega planinskega društva. Nekoliko preden zavije izhrojena steza čez široki beli prod Laške grape, ki prihaja izpod Rudnega vrha in se razteza vedno širše in širše doli v precej naklonjenem padu proti »Zaoltarjem« vodi, ostaja na levem bregu komaj vidna pastirska steza v redkem gozdu ter se polagoma pričinja dvigati proti Rudnemu vrhu, t. j. prehodu iz Zajzere v dolino Dunjo (1405 m). Nekoliko nad širokim travnatim sedlom leži laška planina Somdogna.

Ta planina je bila pred stoletji slovenska. Ker se avstrijska vlada ni nikdar mnogo brigala za slovenske podanike, so se polagoma vsilili na njo italijanski pastirji ter celo zasedli pod Poliškimi Špiki v Zajzeri planino, ki se še danes imenuje »Na starem támarju«. Odtod so jih sicer ovčjeveški pastirji s silo pregnali, Rudni vrh pa so Italijani obdržali in so ga prekrstili v Somdogna, to se pravi »Vrh Dunje«. S slovensko planino na Rudnem vrhu je Avstrija izgubila jako važen strategičen prehod, kakor tudi po enako nemarnem postopanju onega iz Kanalske doline v Dunjo čez sedaj italijansko planino Dol-Bieliga in od Rabla čez Krnji dol (Cregnedul). Malo pod Rudnim vrhom v gozdu sta dva močna izvirka studene vode, ki se izgublja med krešo in lepenjem v mahovitem grušču.

Na sedlu Rudnega vrha sva bila ob 4. popoldne. Občutno je pripekalo zahodno solnce na naju, ko sva šla od sedla Rudnega vrha doli po pašniku, potem pa brez poti po razdrtemrodu izpod Poldnašnje špice (Mittagskoffel, Jof di Mezegnoť, 2089 m). Po pol ure hoda se zavije na levo v redki gozd po preprogah mahovja in borovničevja. Steza je slabo vidna v ravni smeri proti dolini. Čez pičlo uro se pride od Rudnega vrha na močvirnato senošet in skoraj nato na solnčno planico Riva de Clade (902 m, imenovano tudi Redada, ali pokvarjeno po ovčjeveško Regarda). Klade je očitno slovensko ime. Dospela sva tja ob 5. uri 15 min. popoldne.

Staje so bile na najino neprijetno presehečenje neobljudene, pač pa sta naju sprejela z divjim lajanjem dva suhorebra braka, ki ju je komaj pomiril gospodar, eden boljših posestnikov Dunjske doline iz sosednjih staj Sotto la Stua (po slovensko bi se zvalo »Pod pečjo«). Staje so iz treh suhot, katerih vsaka ima spodaj prostor za kuhanje in za prebivanje na enem krilu, za hlev na drugem. Svisli v prvem nadstropju pa rabijo za senik. Pred stajami so njive s šele cvetočim krompirjem, med njim pa visoka divja

češnja, polna drobnih grenkosladkih drež. Prav v vršičku je brala češnje mlada Furlanka ter metala češulje spodaj ob puški slonečemu lovcu. Leno je stezal roko po njih in počasi obiral češulje, še ne dovolj zrele češnje pa je metal svojima brakoma, ki sta jih hlastno požirala ter vohala med travo po njih.

Lovec (vulgo Nardi) nama je pravil, da so staje obljudene le spomladi, ko pridejo ljudje iz Dunj, da popasejo prvo travo ter obdelajo njive. Vrnejo se šele sredi julija za senosečo in spravijo seno v dolino; prve tedne septembra pridejo potem zopet, da popasejo otavo (tako izgovarjajo Ovčjevesci¹⁾ in ne otáva) in spravijo zémeljico ali krompir (izraz zémeljica je med koroškimi Slovenci v rabi). Staje so bile zaklenjene, hlevi brez sledu listja ali sena. Pregledal sem jih majaje z glavo, da bo pač slabo prenočevanje. Ker sem govoril laško, se je oglasilo dekle z vrha češnje, naj splezam v vrhnje prostore, da je ondi pustila njena mati frašče ali vejnike (svežnje jesenovih in lipovih vejic za krmo koz v prvi spomladi ob slabem vremenu) še lansko jesen. V svisli je bilo splezati po dveh na lesen pomol naslonjenih kolih. Dobil sem res cel kup svežnjev in sem se s tem zadovoljen vrnil k Ojcingerju, češ, da sva sedaj brez skrbi za prenočišče.

Dekle je nabralo medtem poln predpasnik češenj, katere sva z Nardijem ujela v moj plašč, razprostrt kakor rešilna rjuha. Vljudno sta nama ponudila Furlana grenkih drež, kolikor sva jih hotela; vsak sva jih vzela perišče. Nardi je zavihtel svojo puško na ramo, dekle pa zadelo koš, naložen s hlodi za kurjavo, travo, sekuro in koso. Pri Karnjelih in gorskih Furlanih opravlja ženska vsa težja poljska dela; tudi za nosače služijo tuintam in celo lovcem divjih koza po komaj pristopnih strminah za gonjače. Moški hodijo v svet kot zidarji in kamnoseki in se vračajo šele pozimi domov. Gospodarji, ki ostanejo doma, se bavijo le s pastirjevanjem in lovom ter prepuščajo vsa težja dela ženskam. Pokazala sta nama pot do studenca pod stajami ter se poslovila.

Solnce je pošiljalo zadnje žarke izza Zuc de Bora (2197 m) onkraj Felle nad oblim Jof di Dogna (1962 m, ali, kakor mu pravijo domačini, Jof di Mincigos) gori po Dunjih, ter razsvetlujoč dolino s sinjo svetlobo, zalivajočo se z dolinsko vlago. Nad Fello je že ležala gosta senca, ki se je hitro pomikala proti nama gori, skalnato ozadje Poliške skupine pa je belelo nad bukovjem za nama. Kmalu

¹⁾ Tako tudi n. pr. na Štajerskem.

je objel tudi naju mrak. Odločila sva se za mrzlo večerjo, ker se nama ni ljubilo kuhati. Gorski mir in lepota prirode naju je polenila in kakor omamila. Pri mrzlem močnem studencu pod stajami sva se napila in prinesla s seboj še vode za drugo jutro. V svislih sva si uravnala ležišče iz svežnjev frašče, se zavila v plašče ter skoraj zadremala. Pri vsakem giblju je suho listje šumelo in šuštelo, drobeč se pod nama. No, hitro se je trudna glava navadila na to godbo in v polsnu se je zdelo kakor šumenje bujice. (Konec prihodnjič.)

Spomini in načrti.

Dr. Fran Tomišek.

(Dalje.)

(Planinska kupčija na Križu.)

Tukaj je res nenaden prehod iz dolinskega sveta v skalnato gorovje. Ni čuda, da je moj sanjavi duh takoj začel graditi na tej planoti — v višini okoli 1300 m — novo planinsko zavetišče kot dolinsko postojanko za izlete letoviščnikov iz bližnje, nekako dve uri oddaljene Kranjskegore, pa tudi kot izhodišče za ture na Škrlatico in njene sosede, čez Križ in na Razór, ali celo za drzen prehod preko globoke škrbine med Razórom in Prisojnikom (čez Mlinarico) v Trento.

Pri tem sem docela pozabil na svoje zlobne namene proti Korobidlju; ko sem se pa do dobra nagledal, smo odrinili toliko hitreje. Zavili smo jo čisto pod Razórske stene, potem se pa spustili strmo navzgor po rušnatem obronku. Le malo smo se zamudili ob tam izvirajočem živem studencu, potem smo zopet vztrajno stopali kvišku proti vrhu pomola. Došli smo na lepe, zelene, a zelo strme planinske tratine, ki jih loči globok jarek od Razórskih sten, in bolj in bolj smo se bližali kotu pod Križem.

Korobidelj je izprva še razkazoval vrhove, potem pa je začel zaostajati in vzdihovati zaradi nespametne, prehitre hoje, češ, da se preveč utrudimo in da bomo potem v skalovju tembolj omagovali.

Ostal pa sem neizprosni — in tako smo jo zdržema pihali in vzdihovali proti Križki steni. Konečno smo pustili vegetacijo za seboj; stopili smo na širni grušč, ki pokriva spodnji del velike kotline pod steno. Svet se tukaj le polagoma dviguje, hoja pa je bila kljub temu

naporna, ker smo se morali prerivati med razmétnim skalovjem in često poskakovati od pečine do pečine. V kratkem pa prehaja grušč v veliko začrnelo snežišče, ki se zavije bolj proti Razóru v temen, mokroten, ozek kot: dospeli smo pod Križko steno!

V silnem oboku se dviguje nad nami ta ogromni, čisto navpično odsekani, na strani proti Razoru celo previseči skalni prag. Raztrgane njegove stene štrle kvišku nad 200 m in ko osupel motriš njih vrhnji rob, ki nad njim leté lahni oblaki, zazdeva se ti, da se maja ves ta ogromni zid in da se vsak hip zruši na tebe.

Toda kaj se bom mudil z opazovanjem te glasovite Kriške stene? Korobidelj pozna pot — in torej kvišku!

Navezal sem svoje ostre dereze (na osem rogljev) in spustili smo se čez snežišče v steno. Lotili smo se je nekako v sredini njenega oboka. S snega smo splezali po neznatnem pomolu, višje gori smo dosegli ozko polico, ki nas je vodila na levo nad pomolom pod neke žlebove, držeče navpik proti vrhu. Dotlej se je dalo s pomočjo derez še za silo hoditi, kakor je človeku spodobno; ko smo pa krenili kvišku po najskrajnejšem žlebu, ki ga je izbral Korobidelj, vztezovali smo se navzgor skoro le z rokama, oprijemljajoč se za neznatne robove. Vrh prvega žleba smo dobili nestalno stopnjo, ki je zavila bolj na desno; po njej smo se pomaknili v drug kamin; zdaj so se kamini kar vrstili, z velikim naporom smo prečkali sem in tja po steni.

Po enournem plezanju smo srečno dosegli rob. Sedaj se je pohvalil Korobidelj, kako dobro smo hodili, in bil je posebno zadovoljen, ker nisem prav nič potreboval njegove pomoči ob plezanju. Priznal je, da hodi z drugimi turisti po dve in celo po tri ure čez Križko steno.

Še nekaj korakov, in stali smo na vrhu Križkega prelaza — na skoro ravnem, dolgem, iz samega skalovja sestojéčem hrbtu, ki se razteza od predgorja Rógice vzdolž ob Križki steni naravnost proti jugu.

Po tem hrbtu smo nadaljevali pot proti Križu in z lahkoto korakali preko velikih, gladkih plošč, ki pokrivajo vrh sedla. V dobrih petih minutah smo dosegli nekaj višji greben, kjer se zavije rob Kriške stene z ostrim kotom na zahod proti Razoru.

Tukaj je majhna planota, kjer se shaja troje Križkih grebenov: severni drži proti Rógici (po njem smo bili dospeli), zapadni pod Razór, vzhodni proti Stenarju; sploh je tukaj pravo vrhovišče Križkih Podov.¹⁾

¹⁾ Bližnji vrh Križa (2410 m) je sicer nekoliko višji, toda pomaknjen je v stranski neprehodni greben, ki drži proti Stenarju.

Odtod najlepše pregledamo znamenite Križke Pode. Njih severni del se razprostira med Križem, Križko steno in Rogico ter tvori proti Vratom (proti vzhodu) velikansko kadunjo docela nerodovitnega sveta; po dnu so razložene ogromne uglajene skalne klade in plošče; med njimi je vse polno širokih in ozkih razpok in votlin, koder se zbira led in sneg; na strani pod Križem in Stenarjem so širna snežišča, v kotu pod malimi vratci (prehodom med Stenarjem in Križem) celo majhen lednik, ki se pa pokaže izpod snežne odeje le ob času največje suše. Celo to kadunjo — Mojstranci jo imenujejo »Grunt« — je svoj čas gotovo pokrival velik ledenik.

Južni del Križkih Podov je dokaj prijaznejši. Široka valovita planota se razteza južno pod Križem med Razórom (na zahodu) in Stenarjem ter Sovatno (na vzhodu) ter pada bolj polagoma proti Trenti (proti jugu).

Ob robovih so tudi tukaj tla kamenita, po ravnica pa je vsled južne lege že pričelo kliti zelenje in cvetje. Tik pod nami (kakih 100 m nižje) leži širja kotlina, ki proti jugozapadu prehaja v podnožje divnega Razora; na njenem dnu se blišči precej veliko Gornje Križko jezero, ob krajih še obdano z ledeno skorjo. Nekoliko nižje se razprostira druga še razsežnejša kotlina, večinoma peščena; tam zagledamo dve majhni, čisto okrogli jezerci (na spec. karti je zaznamovano samo južno jezero). Za zelenim robom, ki proti Trenti zapira pogled v dolino, se nahaja še četrto, znatno Splevtsko jezero, ki pa od našega stališča ni več vidno. Ta visoka, mična jezera so pravi kras Križkih Podov.

Z vrhovišča se seveda pregleda tudi cela zanimiva gorska skupina, ki obdaja Križke Pode; posebno krasen je Razór. Ker se tukaj shajajo tudi poti iz Vrat, Trente in Kranjskegore, je ta planota naravno središče za ture v tem pogorju. — — (Dalje prihodnjič.)

Izprehodi po Gorjancih.

Jakob Zupančič.

(Dalje.)

Poiskali so si sami pravice in jo obenem tudi pokopali. Zato še dandanes toži kak star Novomeščan, da pravice ni več na svetu, ampak da je pokopana globoko v Gorjancih. In že marsikdo je iskal tiste globeli. — Nekoliko manj krvavo pripovedko pa sem slišal v Gabrijah. Dva posestnika sta se prepirala za mejo. Gabrški

44a

Aljažev dom in Triglavska severna stena.

sosed je dejal: »Tukaj, kjer držim roko, je meja«. Nasprotnik pa je pripomnil: »Če udarim s sekiro po roki in ti izmakneš, si lagal, če pa obdržiš roko, si resnico govoril«. In res je udaril in mu odsekal prste. Čez ta kamen gre pač sedaj meja med okolišem Novega mesta in Kostanjevice, hrvaška meja pa je višje gori na robu Gorjancev. Čudno je le, da nam Trdina ni zapisal nobene pripovedke o tem kamnu.

Pri Krvavem kamnu se znamenja cepijo. Na levo se v travi zasledi kolovoz k cerkvi sv. Miklavža, na desno pa se pride v dobri pol uri po iztrebljenem jarku, ki je v zadnjem delu precej strm, navzgor k sv. Geri.

Obrnimo se najprej proti levi. Pot nas vodi po košenici mimo več udrtin novejšega časa, ki kažejo na kraški značaj hribovja. Te in enake »udrtine, kotanje, kotlice, dolinke, rupe ali posesti« so dale povod raznim pripovedkam, kako je zemlja požrla voznika, ker je preveč preklinjal. Pot prereže majhen gozdič in nas privede v četrte ure po senožetih Kukove gore k cerkvi sv. Miklavža. Cerkev stoji prav na robu Kukove gore nad zelo strmim bregom. Vendar je od nje prav malo razgleda, ker je ob robu in po bregu previsoko drevje. Zvonik se pač dobro vidi iz Novega mesta. Ž njega se pregleda Krška dolina, novomeška okolica in hribovje proti Gorenjski. Skozi drevje se nam nasproti smeje prijazen Vinji vrh nad Belo cerkvijo, tam v daljavi pa se kaže dvoglaví kranjski Kum, proti desni pa strmi štajerski Lisec.

Pred cerkvico sv. Miklavža je čedno zidana hiša bivšega mežnarja, ki je pa sedaj samo ob cerkvenih shodih odprta. Če se gre od cerkvice mimo mežnarije po košenici ob levem robu gozda, se zapazijo čez pet minut med grmovjem zelo močvirna tla in tudi tri ali štiri majhne mlake se kmalu zasvetijo iz lesovja. To gorsko močvirje je znamenito »Jezero« v Gorjancih. Nekoliko korakov dalje pa se pride do večje udrtine, kjer se na dnu pod debelo dvojno bukvo nabira zelo slaba, nepitna voda, ki zastaja v močvirski kotlini in namaka poleti vse polno rumenih kalužnic. Skoro vsak romar pokusi to vodo, če je tudi zbrozgana in kaina. To je Jezerski studenec (na špeciálni karti Iserquelle). Morda dobiva svojo vodo iz višje ležečih mlak gorjanskega Jezera.

Narodne pripovedke kaj rade omenjajo gorjansko Jezero. Navadno se govori o vpreženih volih, ki so se pogreznili z vozom vred in prišli zopet v malih ostankih rogov in jarma pri Št. Jerneju ali pa na nasprotni strani pri Jeričku v Težki vodi na dan. Tudi

Janez Trdina se v svojih bajkah večkrat spominja gorjanskega Jezera. Če se pa ozremo okrog sebe po širnih košenicah Kukove gore, zapazimo na tleh neskončno množino čudnih, s travo obraslih »krtin, kopic, gričkov, kupcev, ki so polni drobnih mravljincev«. Že pri Krvavem kamnu so košenice tako na gosto posejane z mravljišči, da se vsakdo čudi. To je tisti čudni kraj, ki mu pravi narod »zdeti« ali »ukleti«. O teh mravljincah nam je Trdina ohranil prelepo pravljico, da so to sami zakleti slovenski junaki iz turških časov, katere bo svoj čas zbudil krščanski junak, ki bo ljubil pravico in svoje brate »v neizmerno tolažbo in radost svojemu narodu in v krvavo maščevanje vsem njegovim sovražnikom«.

Kukova gora ima za Dolenjce sploh nekaj skrivnostnega v sebi. Zato jo menda Novomeščanje rajše gledajo od daleč iz mesta ali k večjemu s Kapiteljskega hriba. Tako govori bajka o nekem mestu Pondir ali Bendir na Kukovi gori, ki se je pogreznilo, ker so bili ljudje preveč razuzdani. Takrat je nastala dolina Pondirjevka. V turških vojskah so ljudje pribežali gotovo tudi na Gorjance, zato se baje še danes nahaja na Kukovi gori grobišče. Neki kmet iz šentjernejske fare mi je zatrjeval, da so v tem grobišču pokopani sami svetniki, ker so našli pri vsakem kostnjaku svetinjice.

Največ življenja je na Kukovi gori ob cerkvenih shodih. Cerkvico so leta 1903 popravili, kakor kaže letnica. Od tedaj je tudi romanje zopet oživelo. Iz Št. Jerneja, kamor ta svet spada, prirede vsako leto običajni majnikov izlet, pa tudi druge čase oznanijo cerkveno opravilo. Šentjernejčani prihajajo semkaj ali po zelo strmi bližnjici iz doline Pondirjevke, oziroma iz Mrzle drage, ali neko bolj položno do konca Pondirjevke in čez Hudo peč ali pa po romarski poti mimo Vrhpolja in čez brusniško pot nad Suhadolom. Zadnja pot je bila pred leti tudi zaznamovana.

Ob cerkvenem shodu se zbero romarji pri velikem rdečem križu na vzhodnem robu Kukove gore. Tam se uvrste v procesijo in pojo litanije. Za ovenčanim križem gredo najprej moški lepo v redu po dva in dva, potem gospod duhovnik, za gospodom pa tiščijo ženske v široki gruči, kakor bi se bil oblak utrgal. Po cerkvenem opravilu se vsuje vsa množica k mežnariji, pokrepčat se. Medtem so že Vlahi iz bližnjega Žužemberka spekli več jancev na prostem; sekajo jih sedaj in razprodajajo za dobre novce. Svoje dni niso bili Vlahi nič kaj priljubljeni na Kranjskem; saj so hodili večkrat ropat in plenit čez mejo. Zlasti grajščaki so jih imeli zato v slabem spominu; na vratih kostanjeviške grajščine je n. pr. še sedaj napisano

v latinskem jeziku: »Vhod je dovoljen samo dobrim ljudem, prepovedan pa Vlahom in roparjem.«

Romarji se vračajo z Gorjancev že od sv. Miklavža in se razkrope na vse strani. Za podrtije sv. Gere se ne menijo. Nekateri se spuste zopet v Pondirjevko, drugi pa jo krenejo na brusniško pot ali pa čez Krvavi kamen na Gabrije. V Pondirjevki se nahaja znameniti presihajoči studenec, po katerem ima menda cela dolina svoje ime, ker studenec presiha ali ponira.

Brusniška pot se nad Suhadolom odcepi od prej imenovane romarske poti na levo ter gre na Suhadol (ali kakor tam pravijo Shádu) in na Vel. Brusnice. Tu se lahko nekoliko pomudimo, čudeč se nekaterim slovenskonemškimi in češkimi napisom in imenom (Herbst, Šmejkal). Janez Trdina pravi, da so to potomci nemških stražnikov in iblajtarjev iz Češke pred l. 1848 izza časa vojaške granice. V župnijski cerkvi je vredno pogledati dva velika stebra. Rad bi marsikdo vprašal v Brusnicah po onem mačku, ki je požrl kilo masti, pa so ga vjeli, stisnili in dobili dve kili nazaj; a nobeden se ne upa.

Od Vel. Brusnic se obrnemo lahko proti Ratežu na državno cesto in v Novo mesto ali pa po bližnjici čez Potov vrh, kjer je bil rojen novomeški svetnik sv. Feliks, na Cikavo in dalje zopet po državni cesti.

(Dalje prihodnjič.)

Čez Vesuvij v Pompeje.

Dr. V. Korun.

(Dalje.)

Ko sem tako v naglici premeril svojo družbo, sem začel opazovati okolico, kar mi je bilo tem pripravnejše, ker smo se pomikali višje in višje. Bajnolepa je in bujnozelena, četudi v sredi vročega poletja. Da se ubranijo suše, imajo na vrtih vodnjake, od katerih so napeljane cevi na vse strani. Okoli vodnjaka se pa suče potrpežljivi osliček in dovaja vodo iz globočine. Zlasti lep je pogled na morje in na amfiteatralično ležeči Napolj; vile, postavljene po obronku griča Pozilipa, so videti kakor beli golobi, otoki v bližini Napoljskega zaliva pa kakor veliki, zeleni bukeji.

Medtem smo pa že zdrknili mimo observatorija, v katerem opazuje signore direttore, če se ne motim, rodom Hrvat iz Reke, vulkanske prikazni na Vesuviju; junak znanstvenik, ki je vztrajal na svojem mestu ves čas zadnjega bruhanja, dasi je pepel zakrival solnce, goreča lava se pa valila pred duri njegovega stanovanja.

Slednjič smo dospeli do zadnje postaje; električni voz se je ustavil in treba je bilo izstopiti. Žveplen duh nam je udaril na nos in iz kakih štiristo metrov oddaljenega žrela smo videli vzdigovati se kolobarje belkastega dima. Izstopajoče pa nas je opozoril uslužbenec Cookovega podjetja, da si mora vsakdo, kdor hoče na vrh, vzeti vodnika, ki ga spremi do žrela in nazaj. Ker tura na vrh ni nevarna, ako hodiš po razhojeni poti in prišedši do žrela ne steguješ pre-radovedno vratu vanje, zato mislim, da se je izdala tozadevna naredba bolj iz izkoriščevalnih nego varnostnih razlogov. Vodniki so namreč nastavljeni od občine, po katere ozemlju vodi pot na ognjenik, in morajo takso, ki jo dobijo od potnikov — pet lir od osebe — izročiti občinskemu stražniku, ki straži ob potu.

In prav kakor pred našimi kolodvori postreščeki in izvoščeki, tako čakajo tukaj vodniki na potnike; nekateri sami ali z vrvmi, drugi z osli in mulami. Vrvi porablajo, da vlačijo kvišku potnike, ki hoje nevajeni omagujejo, a nočejo jezditii oslov in mul.

Jaz in moj dragi tovariš, s katerim sva potovala ves čas skupaj, sva si izbrala vodnika, ki se nama je zdel najbolj soliden, to je, najmanj sleparski, in z njim na čelu sva nastopila turo prva iz cele družbe. Pot pelje po dobro izhojenem pepelu in lavi v daljših serpentinah precej strmo navzgor; ob straneh pa so se nahajali pod tanko plastjo še kupi goreče lave, ki se je prejšnje leto ulivala Vesuviju iz žrela. Vodnik nama je najprej v pravilni francoščini, ko je pa videl, da laški bolje umeva, v lepi toskanščini razkazoval kraje v okolici, seve ne zastonj, kajti primeren pourboire (napitnino) si je bil izgovoril že pri nastopu pota.

In tako smo po pičli poldrugi uri hoda stali na vrhu ob kraterju. Vsled vročine in hoje izmučenemu se mi je prav prilegla steklenica vesuvijskega vina, lacrimae Christi (solze Kristove) imenovanega, ki mi ga je za dve liri ponudil okoličan, kateri ima tu na vrhu stojnico, kjer prodaja vino in sadje. Nato sem si pričel ogledovati krater. Obsežen je, da bi imela v njem prostora malodane cela Ljubljana, globok pa kakih 400 m. Iz dna se kadi na več krajih in vsled globočine je naravno, da se dim razgubi, preden pride do vrha, tako da ga je od daleč, n. pr. iz Napolja, opaziti le malo. Kadar se pa močnejši tok morske vode prijé Vesuviju do goreče notranjosti, tedaj nastanejo pare in plini. In ker si ti z vso močjo iščejo izhoda, povzročajo potres in podzemeljsko bobnjenje; ko ga pa zadobe, nastane izbruh. Več sto metrov visoko leti iz žrela drobno kamenje, namešano s pepelom in vodno paro, nad stožcem se vzdiguje ognjen

steber, po obočju pa se uliva goreča lava. Le-ta je najnevarnejša, ker požge vse, do česarkoli prileze; ima pa tudi to lastnost, da se zelo počasi ohlaja. Poguben je tudi pepel in kamenje, ako ga ognjenik v veliki množini siplje iz sebe. Daleč naokrog pokrije nasade in polja ali pa zasuje cele vasi in mesta. Tak silen izbruh, in obenem prvi, je bil, kakor znano, leta 79. po Kr., ko je po Vesuvijevem obližju nasulo pepela in navalilo lave-kakih 20 m na debelo in so izginila s površja med drugim cvetoča rimska mesta Pompei, Herculaneum in Stabiae. Od teh so dandanes Pompei večinoma odkriti in njih poslopja, ulice in spomeniki nudijo toliko zanimivosti, da so pritočišče tujcev iz celega sveta; Herkulaneja in Stabij pa niso mogli izkopati, ker ležita ondi mesteci Resina in Castellamare. Pred nekaj leti se je sicer snoval konsorcij bogatih Amerikancev, ki naj bi pokupil v Resini poslopja, da bi se moglo pričeti z izkopavanjem Herkulaneja, kjer se pričakuje mnogo starinskih znamenitosti. Vendar do tega ni prišlo, in sicer, če se ne motim, med drugim tudi zato ne, ker se je laška vlada branila dati dovoljenje.

Od l. 79. se je bruhanje pogosto ponovilo, vendar ne več s tako močjo ko prvič. Zadnji pomembnejši izbruh je bil spomladi l. 1906, ko je celo po napoljskih ulicah nasulo pepela za prst na debelo. Za časa mojega poseta je bil Vesuvij sicer miren; kljub temu pa ne vztrajaš dolgo ob žrelu. Muči te vročina, še bolj pa žvepleni vzduh, ki te duši in sili na kašelj; to zlasti tedaj, ako vleče veter proti tebi.

Medtem, ko sva se s tovarišem mudila ob kraterju, je dospel na vrh mlad Draždanec s svojim vodnikom. Po šestletnem bivanju v Šanghaju na Kitajskem, kjer je služil v trgovini, se je vračal v domovino na dopust; to priliko je uporabil, da si je spotoma ogledal Italijo. In kakor je to navada med tujci v tujini, sklenili smo takoj prijateljstvo in smo se skupno odpravljali na odhod. Vodnika pa sta, pomenivši se nekaj v nam nerazumljivi napolitanščini, nam začela prigovarjati, naj se ne vračamo po isti poti, po kateri smo hodili gor, ampak naj krenemo po drugi strani, češ da bomo več videli in da s te poti tudi nimamo daleč v Pompeje. Spomnivši se svarilnih besed Cookovega poslovodja, jaz vodnikoma nisem nič prav zaupal. Vrhutega sem imel pot nazaj že plačano, za vodstvo po novi poti pa bi vodnika zahtevala vnovič vodnine — saj jima je bilo zato toliko na tem, da si izberemo drugo smer za povratek — tako da se sem dolgo časa upiral. Ko sta se pa moja sopotnika udala, udal se sem slednjič tudi jaz, da ne bi kalil družbe in veljal za strahopetnika. S tem se je pa pričela mizerija našega potovanja.

Najprej sem s svojim vodnikom dognal visokost vodnine, ki jo dobi, ko pripelje tovariša in mene do vznožja, in isto je storil Draždanec. Nato smo pa nastopili pot. Nekaj časa smo še šli po nekaki stezi, potem sta jo pa vodnika udrila kar čez drn in strn ali pravzaprav čez pepel in žlindro in mi seveda za njima. Pripomniti namreč moram, da je od vrha nekako do srede pobočja skoraj za meter na debelo pepela, od srede pobočja proti vznožju pa so tla pokrita z ostro žlindro, ki ni nič drugega ko ohlajena lava. Mojemu tovarišu in Draždancu se ni godilo še najslabše; prvemu ne, ker je droben in lahek, da je stopical kar po vrhu pepela in je tudi po žlindri tako balansirala, da se je je jedva dotikal, drugemu vsaj tako dolgo ne, dokler smo hodili samo po pepelu, ker je dolg in suh, da ga je gledalo še vedno precejšen kos iz pepela, čeprav se je pogrezal globoko vanj. Drugače pa je predlo meni, ki nisem niti lahek niti dolg. Udiral sem se, da sem jedva prestavljal noge, in žlindra mi je rezala v podplate, kakor bi hodil po steklu. Kdo bi se torej čudil, da sem iz tega položaja izvirajočim občutkom in čustvom dajal v polni meri duška, in sicer, ker je bil moj samogovor namenjen vodnikoma, v laškem jeziku. Tako sem nerahlo zbudil njiju pozornost, da sta me slednjič zgrabila za pod pazduhi in me napol nesla, napol vlekla po rebri, dokler nismo prišli do kraja, kjer je bilo po človeško hoditi mogoče.

Tu smo se najprej ogledali, kakšni da smo. Za med ljudi nismo bili, in naj so bili tudi Kalabrezi; to smo uvideli takoj. Na obleki in v čevljih smo imeli toliko pepela, da smo ga izsipali kar na debelo. Pravzaprav iz čevljev sva ga izsipala samo jaz in tovariš. Draždancu pa tega ni bilo treba; njemu je namreč žlindra tako razrezala čevlje, da mu je bilo treba samo prestopiti, pa se je pepel sam usul skoz brezštevilne razpoke in špranje v usnju. Moje in mojega tovariša obuvalo sicer ni dobilo zevajočih ran, moje ne zaradi blagodejne opore vodnikov, tovarišev ne zaradi lahkote in elastičnosti njegovega telesa; vendar so bili pa tudi najini čevlji v tako oguljenem stanju, da je vsak pogled na nje zbudil v naju milosrdje in žalost.

Zdaj, ko smo stali na trdnih tleh, polastila se nas je radovednost, kako da bi ne bilo nobenega pota, ki bi vodil po tej strani navzdol. In iz diplomatičnih odgovorov naših vodnikov smo nedvomno posneli, da pota pač ne manjka — saj smo ga sami videli, ko smo šli čezenj — da nas pa vodnika zaraditega nista po njem peljala, ker bi morala sicer izročiti takso oni občini, po katere ozemlju je steza narejena. Tako sta jo pa vtaknila lepo v svoj žep.

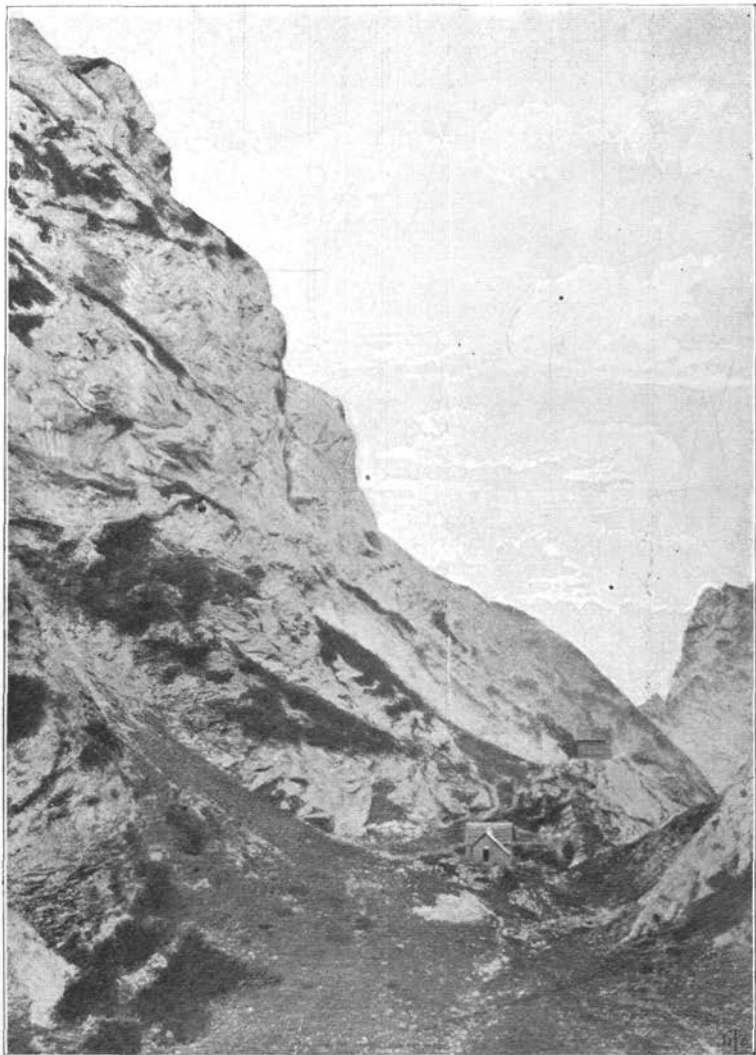
Vendar, ker so se nedaleč od nas izza vinskega trsja svetile bele stene gostilne, kjer se, kakor sta zatrjevala vodnika, dobivajo izvrstne lacrime Christi in sočna salama, smo opustili nadaljnje očitke in smo jo ubrali naravnost proti njej. In res, kar se tiče vina in salame, sta vodnika govorila resnico. Toda nad vse očarljiva je bila postrežljivost krčmarja in njegovih ljudij. Videč namreč, da smo prašni in potni, so kar tekmovali, kako nas bi osnažili. Vsaj mene so snažili, da se mi je srce smejalo. Krčmar me je krtačil po hlačah, krčmarica mi je stepala suknjo; njiju sin mi je vlival vode po nogah, hčerka po rokah. V kratkem času sem bil oblizan od pete do glave, da bi se bil zamogel brez sramu vreči v omotični vrtinec opoldanske promenade, ki valovi ob nedeljah v Latermanovem drevoredu naše bele Ljubljane. (Konec prihodnjšč.)

Društveni vestnik.

Umrli člani. — Gospod Jernej Žitnik, hišni posestnik v Ljubljani, ki je bil član osrednjega društva, odkar obstoji Slov. Plan. Društvo.

Novi člani: — Osrednjega društva: g. Colner Janko, asistent Mestne hranilnice ljublj.; Debevec Terezija, soproga bančnega uradnika; Govékar Fran, ravnatelj slov. gledališča; Hlavka Albert, trgovec; Juran Oskar, c. kr. stavb. adjunkt; Kenda Romana, trgovka; Kleinmayr pl. Ferd., c. kr. višji geometer; dr. Kropivnik Fran, c. kr. gimn. profesor; Koželj Anton, c. kr. profesor višje realke; Kumše Anton, zasebnik; Lušin Dominik, zasebni uradnik; Miklavčič Matej, skladiščnik mest. elektrarne; gdč. Mikuž Ivanka; g. Mörich pl. Friderik, trg. sotrud.; Podkrajšek Rudolf, dež. stavbni adjunkt; Posega Pavel, trgov. sotrudnik; Razinger Anton, mestni učitelj; Snoj Josip, trg. sotrudnik; dr. Staré Anton, c. in kr. štabni zdravnik v p.; Suttner H., urar; Sabec I., c. kr. oficijal dež. vlade; Vašič Leo Alf, trg. sotrudnik; Wirgler Marija, učiteljica mest. dekl. liceja; Zebal Desiderius, c. kr. poštni tajnik v p.; I. mestna deška ljudska šola; (vsj v Ljubljani); gdč. Benedek Marica, učiteljica v Planini; g. dr. Göstl Fran, ordinarij voditelj dež. blaznice, Studenec; Hinterlechner Hugon, živinozdravnik, Rogatec; dr. Hohnjec Jožef, profesor bogoslovja, Maribor; Koršič Ivan Krst., c. in kr. morn. kurat, Pulj; Kržišnik Josip, profesor zavoda sv. Stanislava, Št. Vid; Rozman Ivan, c. kr. poštni oficijal, Sarajevo; Peter Matelič, posest. in plakater; Josip Milavec, c. in kr. podpolkovnik v p.; Fran Jamnik, gostil. in posestnik; Fran Planinec, postajenačelnik v p.; Janko Vrančič, visokošolec; Fr. Petan, kontorist; Vesel Fran; Niko Iv. Vrabl, jurist; Kraigher I.; Avgust Petrič, urad. Mestne hranil.; Julija Bartel, c. kr. gimn. prof. soproga; Avgust Accetto, stavb. tehnik; Fran Jerala, odvet. kand.; Fran Vajda, c. kr. gimn. prof.; Aleksander Hanhart, tehnik; (vsj v Ljubljani); De Gleria Stanko, stud. med., Gradec; Franc Kočever, knjigovodja; Franc Križe, posestnik in trgovec; Anton Mencinger, c. kr. okr. komisar; Josip Paternost, posestnik; Franc Vilfan, kapelan; Ivan Zwölf, slikar; (vsj v Postojni); Adolf Harmelj, učitelj; Ernest Šerko, trgovec; Anton Werli, posestnik; (vsj v Cerknici); Franc

Dekleva, posestnik; Alojzij Wester, kapelan; (oba v Slavini pri Postojni); Jakob Kristan, posest. in obč. svetovalec; Anton Križaj, posest. in župan; (oba v Oreheku pri Postojni); France Sever, posestnik; Ljudevit Spilar, posestnik; (oba v Št. Petru na Krasu); Josip Bežan, postajenačelnik; Kristjan Kanal, obč. tajnik; (oba v Prestraneku); Vladimir Žnidaršič, posestnik, Matenjavas pri Postojni; Alojzij Kobal, posest. v Studenem pri Postojni; Anton Bojanc, župnik na Suhorju pri Košani. — Istarske podružnice v Pazinu: gdč.: Vrišer Marija, učiteljica; Pošer Leandra, učiteljica; Rodić Marija, krojačica; Matejčić Marija, krojačica; gg.: Frankola Franjo, profesor; dr. Majžer Anton, profesor; Zgrablič Martin, profesor; Filiplić Ivan, sod. ofic.; Matanić Peter, nadučitelj; Nežič Dragotin, c. kr. ofic.; Mogorović Bogdan, pravnik; Škvarč Edvard, pravnik; Jedrejčić Boštjan, odvet. pisar; Cerovac Andrej, obč. pisar; Gržinić Ivan, obč. pisar; dr. Baničević Niko, odvet. kand.; dr. Derčić Franjo, c. k. finančni tajnik; Grkinić Miro, lekarnar; Rodić Stanko, pravnik; (vsi v Pazinu); Vanik Josip, župnik v Lindarju; Medvedić Ivan, učitelj, Mogorović Ivan, obč. tajnik; (oba v Boljunu.) — Koroške podružnice: Koschir Pavel, meščanski učitelj; Ani dr. Hudelistova, zdravnikova soproga; (oba v Velikovcu.) — Kranjske podružnice: gg. Bizjak Al., not. kand.; dr. Dolar Sim., c. kr. profesor; Křivanec Karel, inženjer; Malnar Josip, c. kr. profesor; Krenner Fr., posestnik; Zacherl Iv., trgovec; Jezeršek Fr., gostil. in posest.; (vsi v Kranju); Prešeren Jakob, čebelar in posest. v Vrbi; Gostič Flor., učitelj v Poljanah; Cegnar Ant., posest. in gost. v Žabnici; Benedik Josip, posestnik v Stražišču; Šmid Pavel, posestnika sin v Gašteju; Duller Alojz, trg. sotrudnik; Potočnik Iv., čevljar; Antolovič Jos., uradnik; Robida Adolf, c. kr. profesor; Sedej Rado, uradnik; gdč. Sajovic Hani, trg. hčerka; gospe: Bučar Nika, prof. soproga; Pirnat Anica, prof. soproga; Benedik Nežika, gost. soproga; (vsi v Kranju); Hainrihar Fr., trgovec z lesom v Škofji Loki; Kalan Antonija, trg. soproga v Žirovnici; Zupan Blaž, ključavničar na Savi; Krek Vinko, učitelj v Trbojah. — Litijske podružnice: gg. Berdajs Fride, posestnik; Haslinger Anči; Jenko Emil, jurist; Marčić Julko, pisarniški pomočnik; dr. Ogoreutz Robert, c. kr. sodnik; Preinfalk Minka; Pustoslemšek Fran, želez. uradnik; Vandot Josip, želez. uradnik; (vsi v Litiji); Mohorko Josip, želez. uradnik; Držič Ivan, želez. uradnik (oba na Zidanem mostu); Taufar Ivan, uradnik premogokopa v Zagorju; Omerza Ivan, posestnik in trgovec na Lokah. — Podravske podružnice: ga. Sernec Julčka; Sernec Ivana; Glaser Marija; Švigelj Julčka; Novak Fanika; Šarh Marija; g. Jurak Josip, trg. uslužbenec; (vsi v Rušah); ga. Glaser Alojzija; Ozvalt Lina; g. Ozvalt Ferdo; Glaser Fric; Zupan Franc (vsi v Smolniku.) — Savinjske podružnice; dr. Koderman Karol, odvet. koncipijent; Prekoršek Ivan, potov. učitelj; Strmečki Rudolf, trg.; Gradišnik Armin, nadučitelj; Jošt A., c. kr. profesor; Roter Bruno, podfaktor Zadrुžne tiskarne; Lesničar Janko, sourednik »Narodnega Dnevnika«; Trstenjak Alojzij, stud. iur. (vsi v Celju); ga. Trobej Pavla v Gornjemgradu; Kocuvan Marija, učiteljica na Cvenu; Slanc Ernest, nadučitelj v Petrovčah. — Selške podružnice: Megušar Anton, vseučilišnik v Selcih; Basaj Josip, vseučilišnik v Suhu pri Predosljih. — Soške podružnice: Boštjančič Josip, poslovodja; Klavžar Milton, pristav kmet. šole; Klavos Ivan, sedlar; ga. Ivanka dr. Piklova; Kovačič Rudolf, c. kr. višji pis. predst. okrož. sodišča; dr. Sket Ivan, odvetnik; Gilčvert Dragotin, pis. vodja. (Vsi v Gorici.) Bizjak Emil v Pulju; Presl Viktor, c. kr. gozdar; Adler

Kocbekova koča in jubilejna kapela na Molički planini.

Vinko; tov. ravnatelj; Podreka Andrej ml. (Vsi v Tolminu.) Perin Ana, učiteljica v Plužni; Kopač Marica, učiteljica v Bovcu; Trebše Rihard, učitelj v Kalu. — Tržaške podružnice: Borštnik Vladimir, cand. iur.; Dobida Marij, cand. iur.; Kavčič Ivan, bančni uradnik; Mikuletič Srečko, stud. iur.; Nussdorfer Emil, poštni uradnik; Obersnel Maks, cand. iur.; dr. Stare Egon, odvet. kand.; Šeme Fran, c. kr. polkovnik v pok.; dr. Vagaja Anton, c. kr. poštni kontrolor; Wiegele Ivan, trgovec; Sirk Celestin, trgovec; Čermelj Lavoslav, dijak; Pokorny Ivan, ravnatelj osr. banke čeških hranil; Križmančič Just, trg. sodnik; Vodopivec Ant., c. kr. fin. rač. revident; Perhauc Jak., trgovec. (Vsi v Trstu.) Štrekelj Alojzij, c. kr. davčni pristav; Abram Maks, not. kand.; Pirjevec Peter, živinozdravnik; Berginec Anton, ravnatelj ljudske šole. (Vsi v Sežani.) Malalan Karel, posestnik in podjetnik na Opčini.

Kot vesel pojav beležimo, da pristopa, kakor kaže izkaz, tudi narodno ženstvo v lepem številu našemu društvu. Vrlim članicam želimo mnogo naslednic.

Pripomnja uredništva. — Podružnice razvrščamo v abecednem redu, vse posamezne gg. nove člane pa v sporedu, kakor so prijavljena njih imena tajništvu, oz. blagajništvu Osrednjega društva.

Posnemanja vredno! — G. prof. A. Zupan, načelnik Kranjske podružnice S. P. D., je pridobil 109 naročnikov na Planinski Vestnik.

Darila za Frischaufov dom: g. Franc Lončar, ravnatelj celjske posojilnice, 20 K; g. dr. Josip Vrečko, odvetnik v Celju, 3 K (kot ustanovnik namesto letnine), g. Miloš Štibler, revizor Zadrugne Zveze v Celju, 3 K; g. Janko Vavken, uradnik Južnoštajerske hranilnice v Celju, 1 K. Iskrena hvala vsem veledušnim darovalcem! Pričakujemo mnogo posnemovalcev!

K.

Občni zbori.¹⁾ — 1. Kranjske podružnice Slov. Plan. Društva. — Vršil se je dne 29. dec. 1908. Podružnični načelnik prof. Ant. Zupan otvori občni zbor in, pristržno pozdravivši zborovalce, da besedo tajniku, prof. Jos. Bučarju, ki poroča o društvenem delovanju l. 1908. I letos se je odbor bavil v prvi vrsti z izršitvijo prevzete naloge, z gradbo Prešernove kočice na Stolu. (O tej točki bo posebej poročal načelnik). V ostalem je podružnica delovala tako: O tekočih zadevah se je posvetoval odbor v sedmih sejah; posamezni odborniki, v prvi vrsti g. načelnik, so si vrhu tega po večkrat ogledali, oziroma vodili nekatera že letošnje leto započeta dela na Stolu. — Meseca maja postavila se je z dovoljenjem žel. uprave ob izhodu Kranjskega kolodvora velika orientacijska deska, izvršena v merilu 1 : 25000 po g. slikarju Novaku. Deska nudi za izlete v Kranjskem, Trziškem in Radovljiškem ter deloma v Škofjeloškem in Kranjskogorskem okraju najboljše orientacijo. Izboljšale so se nekatere markacije v Joštarskem pogorju. Podružnični izleti so bili trije: 24. maja (Javornik-Sv. Mohor-Besnica), 21. junija (Sv. Jošt-Kamnagorica-Radovljica) in 28. in 29. junija izlet na Stol. Izletov se je udeleževalo tudi častno število dam. Izmed prireditvev drugih podružnic je bila podružnica zastopana na plan. plesu Tržaške podružnice po tajniku, pri otvoritvi kočice Radovljiške podružnice na Begunjščici po odborniku dr. Kušarju in pri otvoritvi Frischaufovega doma na Okrešlju po odborniku dr. Herletu. Pri sestanku čeških in slovenskih planincev povodom 5. češkoslovskega kongresa zdravnikov in naravoslovcev v Pragi sta zastopala podružnico dr. Herle in tajnik. — Darovali so podružnici: Kreditno društvo

¹⁾ Poročila o občnih zborih bomo objavljali v istem sporedu, kakor nam dohajajo. — Vršil se je tudi že občni zbor Cerkljanske (6. jan. 1909) in Savinjske podružnice (30. jan. 1909).
Uredništvo.

40 K in gosp. Rajko Marenčič 30 K. Nekateri prijatelji naše podružnice so nabrali večje in manjše zneske za Prešernovo kočo. — Iz vrst naših članov je ugrabila nemila smrt ustanovnika g. inž. V. Polaka iz Tržiča. Imenom podružnice sta mu izkazala zadnjo čast gg. načelnik in dr. Kušar. — Tekom leta so si ustanovili slov. planinci in prijatelji planin v Tržiču svojo lastno podružnico. Kranjska podružnica šteje sedaj 59 tukajšnjih in 21 zunanjih članov; dijaških izkaznic je bilo tekom počitnic oddanih 66.

O pripravah za Prešernovo kočo izvaja g. načelnik v bistvu sledeče: Ker sta načrta gg. inženerjev V. Skaberneta in Vrhovnika daleč presežala podružniške zasnove in njena sredstva in ker se je obenem sklenilo, postaviti leseno in ne, kakor se je prvotno nameravalo, zidano kočo, zato je podružnica skrbela še za tretji načrt. Med tem (izza maja) je pa poskrbel odbor za napravo rezervoarja med Stoloma (delo je stalo 300 K), dal napraviti pot od Zabrezniške planine na vrh Mal. Stola (delo je stalo 1200 K) in stesati les, ki je bil, kakor znano, posekan lansko leto (delo je stalo 277·50 K). Ta dela so bila neobhodno potrebna za nadaljevanje stavbe, oziroma za lažje in ceneje dovažanje materiala. Izdelava tretjega načrta se je izročila tesarskemu mojstru Jurgelu; dobil je od odbora nalog, naj misli na najprimitivnejšo kočo. Kljub temu je znašal proračun še vedno 14.830 K, in sicer zidarska dela 2550 K, tesarska 5480 K, mizarska 6800 K.

Ker si odbor ne upa na svojo odgovornost sprejeti omenjenega načrta, pozivlja načelnik člane, da se o tej važni točki izjavijo.

Po daljši debati (katere so se udeležili gg.: zlasti dr. Treo, dež. posl. C. Pirc, dr. Štampihar, nadalje gg. dr. Kušar, Kokalj, Masten, Polak in Evg. Sajovic, ki so deloma svarili pred gradnjo brez dovoljnih sredstev, deloma se izrekli proti odlašanju) se je na predlog odbornika Kokalja enoglasno sklenilo, pooblastiti načelnika, oziroma odbor, da se pogaja s tesarskim mojstrom Jurgelom, ozir. katerim drugim podjetnikom, radi ceneje stavbe, oz. cenejega načrta, da se predloži izvenrednemu občnemu zboru, ki se naj skliče najpozneje v 2 mesecih.

Pri volitvah, ki so se nato vršile, se je izvolil za leto 1909 ves stari odbor z vzklikom; le mesto že med letom odstopivšega odb. Marenčiča je bil voljen prof. Jos. Bučar. Novoizvoljeni odbor se je takoj konstituiral, in sicer: Anton Zupan, c. kr. prof., načelnik; Ferdinand Polak, trgovec, načelnikov namestnik; Josip Bučar, c. kr. prof., tajnik; Rud. Kokalj, zastop. zav. društva »Dunav«, blagajnik; dr. Vlad. Herle, c. kr. prof., dr. Jos. Kušar, odvetnik, Fran Šavnik, mag. pharm., odborniki.

Pri slučajnostih naznani načelnik, da je g. Ivan Jagodic, bivši predsednik razpuščenega Slov. bralnega društva v Kranju, podaril podružnici lepo število knjig tega društva, za kar se mu izreka prisrčna hvala.

Obzor.

IV. planinski ples v Ljubljani. — Osrednji odbor je najel za letošnji planinski ples vse 3 dvorane Narodnega Doma in preskrbel znatno zalogo okrepčil, da more ugoditi vsestranskim zahtevam. Tudi se je skrbno izvršila dekoracija stopnišča ter dvoran in vsi prostori so bili kar odeti z zelenjem.

Stopnišče je bilo izpremenjeno v smrekov gozd. Skozi ta gozd se je prišlo spodaj v Sokolovo dvorano, kjer je stal koj ob vhodu planinski muzej z mlekarno; v muzeju so bile razstavljene šaljive planinske slike, ki jih je naslikal

znani umetnik gospod Hinko Smrekar, mlekarna je bila namenjena moškim obiskovalcem, katerim je bilo določeno primerno okrepcilo. Nadzornik muzeja je bil oskrbnik Aljaževega doma, gospod Dobišek. Pod stransko galerijo Sokolove dvorane je bil krasno okinčan velik buffet ter glavna vinarna. V dvorani so bile postavljene mize za goste, majhen del pa je bil prost za plesišče. Sviral je v Sokolovi dvorani oddelek Slovenske filharmonije.

Po stopnišču navzgor si vstopil v veliko plesno dvorano, ki je bila okrašena s planinskimi emblemi, bršljanom in vencem iz smrečja. Koj pri vhodu sta bila 2 cvetlična paviljona, v stranskih prostorih pa so bili lepi paviljoni za okrepcila, in sicer na desni kavarna in šampanjec, na levi vinarna, buffet in slaščičarna. V veliki dvorani je bilo glavno plesišče, sviral je tukaj glavni oddelek Slovenske filharmonije pod vodstvom koncertnega mojstra g. Marcuzzija.

Nasproti glavne dvorane je kraljeval nad stopniščem Zlatorog, vzpenjajoč se nad krhko skalo. Stal je pred vhodom v malo dvorano, ki je bila namenjena v prvi vrsti za odpočitek. V tej dvorani je bil na desno ukusno prirejen paviljon za buffet in vinarno, ki ga je dala postaviti na svoje stroške gospa Vera dr. Šlajmerjeva; na drugi strani je bil postavljen paviljon za kavarno, v sredi pa je svirala godba povečanega Ljubljanskega seksteta v narodnih nošah.

Sploh je polagal odbor največjo važnost na to, da bode gostom dovolj prostorov na razpolago, ne samo za ples, nego posebno za odpočitek. S tem je tudi pravo pogodil, kajti tudi letošnjega plesa se je udeležilo občinstvo v kar največjem številu (okroglo 2000) in prišlo je posebno veliko zunanjih gostov, iz vseh pokrajin naše domovine.

V kratkem času so se napojili vsi prostori in na stopnišču je bilo mnogokrat težko priti skozi gnečo. V dvorinah pa so si gostje, ko so si ogledali celo prireditve, poiskali ugajajoče jim prostore in se tako primerno razvrstili. Največji naval je bil seveda na zgornjem plesišču v veliki dvorani, kjer se je vršil ples do 6. ure zjutraj. Ob prvih četvorkah so skušali šteti pare, a ni jih bilo mogoče prešteti; plesalo je gotovo nad 150 parov.

Živahnega vrvenja, ki je vladalo v vseh prostorih celo noč, nam ni opisovati; vladalo je splošno veselje. Da ni bilo nikakoršne napetosti in da je bila to prava neprisiljena planinska veselica, ni treba še posebej poudarjati.

Došlo je mnogo odličnih gostov. Navzoči so bili gospodje: dvorni svetnik grof R. Chorinsky, finančni ravnatelj I. Kliment, drž. poslanec župan ljubljanski Ivan Hribar, deželna odbornika dr. Ivan Tavčar in dr. Vladislav Pegan, poslanci dr. Hočevar, Ivan Mandelj, Ivan Plantan, dr. Karel Triller, Josip Turk, dr. Janko Vilfan in še mnogo druge odlične gospode. Došlo je lepo število častništva in zastopane so bile vse bližnje podružnice in tudi tržaška (po svojem nač. g. dr. Pretnerju). Sploh je bil planinski ples najlepša in največja letošnja predpustna prireditev.

Tudi gmotni uspeh je bil dober. O tem pa poročamo posebej.

Da smo dosegli ta uspeh, za to imamo zahvaliti v prvi vrsti sodelujoče narodne dame, ki so požrtvovalno pomagale pri prireditvi, nabrale mnogo darov v jestvinah in gotovini in so kar najskrbneje vodile prodajo v paviljonih. Osrednji odbor je naprosil za sodelovalke v prvi vrsti tiste dame, ki so nam že pri prejšnjih plesih pomagale, in krog sodelovalk se je potem še izpopolnil po agitaciji damskega odbora. Celotni damski odbor, ki je bil pač glavna dika prireditve, je štel nad 100 gospa in gospic. Načelnica damskega odbora je bila gospa Franja dr. Tavčarjeva.

Pri posameznih paviljonih so sodelovale:

Pri buffetu v Sokolovi dvorani: načelnica gospa Franja dr. Tavčarjeva; sotrudnice: gospe Ana Hudovernikova, Minka Jelačinova, Pepina Macherjeva, M. Sičeva, ter gospice: Zora Bežek, Minka Gruden, Pavla Knez, Ana Petrič, Mira Pintar, Pipa Tavčar, Vera Vencajz, Slavica Vencajz in Mira Zupanc.

Pri veliki vinarni v Sokolovi dvorani načelnici gospe Marija Kochova in Antonija Kostanjevčeva; sotrudnice: gospe Marija Češnikova, Helena Franketova, Hermina Orlova, Minka Šarabonova, Rezika Tavčarjeva, Gabriela Žužkova, ter gospice Fina Hubad, Vida Kersnik, Maša Kersnik, Ivanka Mikuž, Tinica Mikuž, Marija Rohrman, Marija Rus in I. Žener.

Pri desnem cvetličnem paviljonu v veliki dvorani: načelnici gospe Marjana Bulovčeva in Ana dr. Toplakova; sotrudnice pa gospice: Berta Gregorič, I. Heren, Minka Kandare, Lina Medic, Pavla Tominšek, Angela Zalaznik. — Pri levem ondotnem cvetličnem paviljonu: načelnici gospe Ida Škofova in Maša dr. Švigljeva; sotrudnice: pa gospa Marija Turkova in gospice Anica Bartl, Darinka Franke, Anica Franke, Antonija Göderer in Leopoldina Kump.

Pri kavarni ob veliki dvorani: načelnica gospa Hedviga Šubičeva, sotrudnice pa: gospe Cecilija Kavčnikova, Marta dr. Krevljeva, Marija Pavlinova, Matilda dr. Zbašnikova, ter gospice: Irma Andolšek, Marta Andolšek, Anica Gogola, Anica Hafner, Slavica Mikuš, Anica Snoj, Mila Vidmar.

Pri šampanjcu: načelnici gospe Julija dr. Ferjančičeva in Ana Prosenčeva; sotrudnice pa: gospe Mila dr. Rudeževa, Karla Ciuhova, Berta dr. Hribarjeva, Marija dr. Pirčeva, in gospice: Anica Ferjančič, Anica pl. Graselli in Jela Poljanec.

V vinarni poleg velike dvorane: načelnici gospe Franja Pfeiferjeva in Irena Ružičkova; sotrudnice pa gospice: Zdenka Bloudek, Jožica Budinek, Ivanka Hrast, Irena Ružička, Milena Svetek, Danica Svetek.

Pri tamošnjem buffetu načelnici: gospe Elza dr. Tominšekova in Marija Koblerjeva; sotrudnice pa: gospa Antonija Debevčeva ter gospice: Vida Črne, Franja Črne, Danica Kobler, Vida Kobler in Danica Predovič.

V slaščičarni: načelnici gospe Vlastimila Hanuševa in Jerica Lapajnetova; sotrudnice pa gospice: Milka Hanuš, Ela Hanuš, Leopoldina Javornik, Ida Juran, Vida Lapajne, Marija Pfeifer in Mila Tomic.

V mali dvorani: načelnici pri paviljonu za buffet in vino gospe Vera dr. Šlajmerjeva in Ana Supančičeva; sotrudnice pa: gospa Josipina Jerovčeva ter gospice: Mila Kenda, Vera Mulaček, Roza Počivalnik, Mila Počivalnik, Pavla Semen, Hedviga Tauber in Ivanka Trpinc. V tamošnji kavarni: načelnici gospe Ema dr. Bežekova in Pavla Hauptmanova; sotrudnice pa gospice: Josipina Klemenc, Pavla Pirc, Angela Turk, Franja Trpinc in Marija Vehar.

Slovensko planinsko društvo izreka celotnemu damskemu odboru najiskrenejšo zahvalo!

Opremo dvorane in paviljonov ter sploh dekoracijo je vodil društveni odbor po svojem dekoracijskem odseku. Pri izvrstitvi dekoracije je imel vodstvo gospod Avgust Accetto, ki je — dasi ni odbornik — požrtvovalno sodeloval brez presledka pet dni. Čast mu!

Da pregledajo gostje lažje celotno prireditev, izdal je odbor kaži pot za planinski ples. Lična, šaljivo prirejena knjižica vodi od prostora do prostora

in te tudi seznanja s sotrudnicami damskega odbora (nekatero izpremembo so se pač še na večer plesa izvršile). Kažipot sta sestavila in priredila odbornik Janko Mlakar in urednik profesor dr. Jos. Tominšek. Vsled svoje priročnosti in šaljive vsebine bode ta kažipot marsikomu prijeten spomin na IV. planinski ples.¹⁾

Računski zaključek IV. planinskega plesa. — Gmotni uspeh planinskega plesa je sledeč:

a) Dohodki: prodaja jestvin (pri 3 paviljonih) K 1416'85, prodaja cvetic in zvončkov (2 paviljona) K 1186'83, kavarna (2 paviljona K 574'02, planinski muzej K 59'34, prodaja slaščic K 268'98, prodaja šampanjca K 1434'60, prodaja vina (2 paviljona) K 1366'65, vstopnina in prodaja kažipota K 2993'88, po plesu prodani material K 51'20; skupaj torej znašajo dohodki K 9352'35.

b) Izdatki: najemnina prostorov, kurjava in razsvetljava K 729'80, dekoracija K 960'58, godba K 614'—, nabava jestvin K 466'35, nabava cvetic in zvončkov 530'51, za kavarno K 52'80, nabava slaščic K 76'20, nabava šampanjca K 873'20, nabava vina, kisle vode in kozarcev 896'84, vstopnice K 121'80, vabila in plakati 319'97, razni izdatki (za licenco, gasilce, odškodnina gostilničarju itd.) K 534'66; skupaj znašajo izdatki K 6176'71; preostalo je torej čistega dohodka K 3175'64.

Da je gmotni uspeh tako zadovoljiv, se ima društvo zahvaliti v prvi vrsti damskemu odboru, ki je tudi zbral jako veliko darov, posebno v jestvinah, pa tudi v gotovini; darila v gotovini znašajo skupaj K 305 (ta znesek je vštet med dohodki posameznih paviljonov). Vsem darovalcem izreka odbor najprisrčnejšo zahvalo! T.

Novi potje in nove ter prenovljene markacije. — I. Cerkljanska podružnica S. P. D. je opremila sledeča pota:

a) Nove markacije:

1. Iz Podbrda čez Petrovo brdo pod Holm na Poreznu.
2. Iz Cerkna skozi Log v Pasico.

b) Ponovljene markacije:

1. Iz Cerkna čez Poče na Porezen.
2. Iz Podbrda na Črno prst.

c) Postavile so se kažipotne table:

1. Na Poreznu: a) v Podbrdo, b) v Hudojužno, c) v Cerkno in d) k vodi.
2. V Podbrdu: a) na Črno prst, b) na Porezen.
3. V Hudijužni: a) na Porezen, b) na Črno prst.

d) Nova pot se je napravila v divne Pasice, t. j. v skalovito sotesko, polno slapov, tolmunov, tesni in drugih prirodnih krasot.

II. Akademični krožek v Pragi je napravil novo stezo od kočve v Koritnici na »Punco«, sedlo med Jalovcem in vrhom »Na koncu«. Steza je precej drzna, toda krasno izdelana in zavarovana. Od kočve na »Punco« 2 uri hoda; odtod je lahek sestop do Planice; težak je nastop na Jalovec in na vrh »Na koncu« ter prehod čez Veliki kot v Trento.

Kočno knjižnico za Frischaufov dom je ustanovila Savinjska podružnica že lani. Šteje pa doslej šele malo knjig; darovala sta jih gosp. L. Schwentner v Ljubljani in »Zadružna trgovina« v Celju. Hvala jima! Ker je

¹⁾ Ker je ostalo nekaj zaloge, se ta kažipot še lahko naroči pri Osrednjem odboru v Ljubljani; prodaja se izvod po 20 h, po pošti 25 h. Naročnino je poslati naprej v znamkah.

kočna knjižnica za slabo vreme in za večere nujno potrebna, prosimo vse prijatelje planin in zlasti še Frischaufovega doma za knjige razne vsebine in v raznih jezikih. Darila naj se pošljejo načelniku g. naduč. Fr. Kocbeku v Gornji grad.

Naše slike.

a) *Kocbekova koča (1800 m) pod Ojstrico*. — Najznačilnejši vrh vzhodnega dela Grintavcev je Ojstrica (2350 m). Ljudstvo ji je nadelo pravo ime; nje ostri stožec ima na vrhu jedva toliko prostora za pogumnega turista, da se razgleda po krasni skupini Savinjskih Alp, Kranjski deželi in zelenem, rodovitnem Spodnjem Štajerskem. Ojstrica pada proti Logarski dolini in proti Robanovemu kotu z navpičnimi, groznimi stenami; zložnejša je južna stran. Vzhodni greben Ojstrice nas dovede na Moličko planino, zeleno kotlino med Ojstrico in Velikim vrhom; odtod vodi ob Velikem vrhu proti vzhodu pot proti Lučam, dočim se proti severu pogrezuje svet v divji Robanov kot. Prav ob njegovem robu je postavila Savinjska podružnica leta 1898. svojo Kocbekovo kočo — sredi med ovčarskimi stajami — in tik nad njo prostorno, lepo zidano kapelico, ki jo je imenovala v spomin petdesetletnice Nj. Vel. cesarja Franca Jožefa I. »Jubilejno kapelico.« Kocbekova koča je najstarejša koča, ki jo je postavila Savinjska podružnica; sicer primitivno opremljena je vendar koča važno in varno planinsko zavetišče za ture na Ojstrico, posebno ob pristopu iz Luč in skozi Robanov kot. Dobro služi tudi turistom, ki prihajajo preko Kamnika in Bistrice; sicer je treba — prišedši čez Vršiče — obkrožiti planino Korošico in potem sestopiti za dober četrt ure navzdol do Moličke planine, zato pa je napravila Savinjska podružnica krasno turistovski pot, ki vodi tik nad Kocbekovo kočo po vzhodnem robu Ojstrice v dobri uri na vrh.

Kocbekova koča je zidana, ima kuhinjo, obednico s skupnim ležiščem za 10 oseb in izvrstno klet v skali. Oskrbovana je vsako leto od 1. julija do 15. septembra in dobro založena z jestvinami in pijačo.

Naša slika nam kaže skalnati rob Ojstrice, ki pada proti Robanovemu kotu. Tik pod njim je del Moličke planine na robu nad Robanovim kotom. Tukaj zapazimo spodaj Kocbekovo kočo in nekoliko nad njo »Jubilejno kapelico.« Iz ozadja se dviguje strma Krofička.

b) *Aljažev dom v Vratih (1090 m)*, zgrajen l. 1903. Kateri turist ga ne pozna? Kolikokrat smo že počivali in se krepčali in se gostoljubnem turistovskemu hotelu, ki je dosedaj najlepša stavba Slovenskega Planinskega Društva! Ob vznožju Triglava, v romantični dolini Vratih, 2 $\frac{1}{2}$ ure od železniške postaje na Dovju, leži precej razsežna zelena planinica, kjer je Slovensko Planinsko Društvo koj ob početku postavilo manjše zavetišče, staro »Aljažev kočo«. Tukaj, ob koncu doline Vrat, je najkrasnejši pogled po najznamenitejših vrhovih Julijskih Alp. V krasnem kuloarju se dvigujejo na južni strani iznad doline Cmir (2391 m), Begunjski vrh (2361 m) in Triglav (2863 m), ki kraljuje nad zelenkastobelim razsežnim ledenikom in se proti zahodu pogrezuje do divjega prelaza Luknje (1758 m). Na zapadu pa kipi proti nebu skoraj odsekana stena topega Stenarja (2501 m), za njim je dolgi Kriški prelaz, ki prehaja v ostro Rogico (2582 m), za njo pa se dviguje divja Škratica (2738 m), ki je za

Triglavom najvišji vrh Julijskih Alp. Ker so Vrata najlepše izhodišče za ture na Triglav, Škrlatično in Razorsko skupino in za prehod v Trento ter Kranjsko goro, smo morali postaviti ob stari Aljaževi koči moderno postojanko za turiste in izletnike. — Aljažev dom je torej opremljen kakor majhen turistovski hotel, on ima zidano klet, posebno kuhinjo in shrambo, veliko obednico, moško skupno ležišče (10 blazin) in damsko spalnico (4 postelje) v pritličju, v I. nadstropju so pa 4 posamezne sobe (vsaka ima 4 postelje) in soba za oskrbnika. Aljažev dom je oskrbovan od 15. junija do konca septembra vsakega leta; založen je z vsemi potrebščinami tudi za razvajene izletnike; dobivajo se vedno sveža jedila, posebno tudi sveže meso. Aljažev dom ima svoj vodovod, svoje kopališče itd. ter je sploh prirejen kot postojanka za planinsko letovišče. Tik pred Aljaževim domom na strani proti Mojstrani gradi sedaj svojo vilo gospod vladni svetnik dr. Edvard Šlajmer, primarij iz Ljubljane. Aljažev dom postane tako že majhna planinska naselbina.

Naša slika nam kaže v ospredju pod temnim Stenarjevim pobočjem drvarnico in staro Aljaževo kočo (ki služi še sedaj kot skupno ležišče za 6 oseb in kot zimsko zavetišče), za njo je Aljažev dom. Zadaj se dviga razrita, nad 1000 m visoka, navpična Triglavska stena, iznad nje pa nas pozdravlja Triglavski ledenik ter vrh Triglava. Na desno od Triglava se znižuje rob proti prelazu Luknji, ki pa na sliki ni več viden. T.

Slovstvo.

Ferdinand Seidl, Kamniške ali Savinjske Alpe, njih zgradba in njih lice. Poljuden geološki in krajinski opis. II. zvezek. Ljubljana 1908. Izdala »Matica Slovenska«.

Vsi krogi, ki se zanimljejo za napredek slovenstva sploh in posebe našega slovstva, so že lani pozdravili z zadovoljstvom in veseljem prvi zvezek te knjige. Letos pa, ko je delo končano, lahko pribijemo, da spadajo Seidlove »Kamniške ali Savinjske Alpe« med najlepše knjige, kar smo jih dobili tekom zadnjega desetletja: lep tisk (Gabrščekov v Gorici), 43 krajinskih podob, večinoma izvirmih, velik geološki zemljevid v barvah¹⁾ rastjepisni in ledenodobni zemljevid ter 12 raznih načrtov in prerezov, to je oprema knjige, ki zrcali velikanski trud pisateljev, a svedoči tudi o požrtvovalnosti Slovenske Matice kot založnice. Uvaževati je nadalje pri vsaj slikovni opremi, da te podobe niso le draperija ali celo le vada za bralca — kakor se to često godi pri ilustriranju — ampak da zasleduje vsaka slika znanstvene svrhe kot opora k razpravljanju v tekstu. Snov sama: gorski svet, pa je omogočila, da se nam zdi, kakor bi

¹⁾ Na željo gospoda pisatelja, prof. F. Seidla, objavimo k temu krasnemu in prezanimivemu geol. zemljevidu, ki ga je natisnila Blasnikova kamenotiskarna, sledeče njegove lastnoročne popravke, ki jih zaradi nujne pri izdaji knjige ni bilo več mogoče uvažiti na zemljevidu samem: „1. Na južni strani ledeniške groblje Radovljiške je malo, skoro štirioglato polje ob Savi dobilo po pomoti rumeno barvo diluvijalne tvorbe, namesto bele aluvijalne. — 2. Miocensko gričevje med Dupljami in Gorjčami je označeno s črnimi krožci, ki so odveč in brez pomena. — 3. Dolinsko dno ob Lomščici (pri Sv. Katarini nad Tržičem) ima napačno barvo permske tvorbe, namesto bele barve aluvija. — 4. Na Podih manjka ledeniške groblje nad ōrko n besede Grintavec. Groblja je skoro vzporedna oni, ki leži pred Skuto“.

bile vsaj krajinske slike knjigi v prvi vrsti za olepšavo. Nepoučenec ne pomisli, koliko truda je stalo nabiranje teh slik; vsaka slika pomeni prvič strokovno preseo dotične pokrajine in prirodne prikazni, drugič pa je bila pogoj za njo pravcata planinska tura, včasih, ob vremenskih neprilikah, celo več tur!

Zato pa je uspeh tak, kakršen je: enoglasno priznanje v vseh splošnih ozirih. Knjiga vabi s svojo lepo opremo, zgrablja z zanimivo, občinstvu vobče povsem novo snovjo, pobujo k preudarjanju in — kliče v planine k pravemu vrelcu prirodnih užitkov. Baš v zadnjem oziru je njena cena za planinstvo neizmerna. Kdor v njej prebere le nekaj poglavij, ta se bo oprostil za vse čase tistega prostaškega planinstva, ki vidi za svoj glavni namen uničenje toliko in toliko klobas, izruvanje šopka planink, nekaj zaplat zagorele kože in za pol leta renomaže. Taka knjiga daje naši ljubezni do gora vsebino in plodovitost. Gore pred nami kar ožive; odpirajo se nam milijonoletja in mi malčki dobimo v njih odkazan tudi svoj prostorček. Kakor mrena pade raz naše oči pod dojmom te knjige; dotlej smo peljali svoje oči v gore le uživati takozvani »razgled«. Razgled, kaj je to? Le mrtva skupina čim večje množice geografskih predmetov; sedaj lahko uživamo razgled in vpogled, zunanjo obliko in notranje osrčje. Prej smo bredli po kaki groblji, zdaj stopamo preko končiča starega ledenika; prej smo nemo gledali v kak slap, v kak skočnik, zdaj nam pove skalovje v njegovi okolici, da tu mora biti slap — in na stotine takih odkritij, ki jih čitajte v knjigi sami, koje porabnost povečajo obsežna kazala.

Saj baš to bi naj bil poglobitni plod knjigi: ljudi zvabiti v gore, izbiti jim predsodke, da hodi v gore samo tisti, ki išče nevarnosti in predsmrtne ter smrtne slave. Ne! Ljubitelj prirode — in to je vendar vsak človek! — najde v gorah prav to, kar ga more mikati: mnogoličnost; v ravnini je vse zastopano v večjih dimenzijah; gora ima pestrost. Kdor ne more na goro, naj gre pod goro ali med gore! Tudi za take podturiste je Seidlova knjiga izborna duševno brašno.

Res: knjiga se tiče le Savinjskih Alp; te so krajinsko (v najširšem pomenu) zdaj tako obdelane, kakor nobeden komad naše domovine; pogrešamo še slične knjige za ostalo naše gorovje. Opozarjam pa, da je tudi naša knjiga zasnovana na tako široki podlagi in s tako splošno poučljivim ozadjem, da si ob njej moremo svoje oko toliko zbistriti in znanje tako razširiti, da bomo mogli tudi druge gorate kraje soditi z izvežbanim očesom in z dovetnim umom.

Torej — s planinsko palico v roki in z znanjem te knjige v glavi — hajdi pod goro in na gore!

Dr. Jos. Tomišek.

Vsebina: — Janko Mlakar: Po visokih Alpah in nizki Lombardiji. (Str. 37). — Dr. H. Tuma: Špič nad Policami (Bojec, Montaž). (Str. 39). — Dr. Fran Tomišek: Spomini in načrti. (Str. 42). — Jakob Zupančič: Izprehodi po Gorjancih. (Str. 44). — Dr. V. Korun: Čez Vesuvij v Pompeje. (Str. 47). — Društveni vestnik: Umrlj člani, Novi člani. (Str. 51), Posnemanja vredno, Darila za Frischaufov dom, Občni zbor Kranjske podružnice. (Str. 53). — Obzor: IV. planinski ples v Ljubljani. (Str. 54), Novi potje in nove ter prenovljene markacije, Kočna knjižnica za Frischaufov dom. (Str. 57). — Naše slike: Kočbekova koča pod Ojstrico, Aljažev dom v Vratih. (Str. 58). — Slovo. (Str. 59).

N. B.: Ta številka ima 1/2 pole priloge.